

Archeologie

In Europees verband is het "Verdrag van Malta" tot stand gekomen. Uitgangspunt van dit verdrag is het archeologisch erfgoed zo veel mogelijk te behouden. Waar dit niet mogelijk is dient het bodemarchief met zorg ontsloten te worden. Bij het ontwikkelen van ruimtelijk beleid moet het archeologisch belang vanaf het begin meewegen in de besluitvorming. Om dit meewegen te laten plaatsvinden wordt, naast de bestaande regelgeving en beleid, een economische factor toegevoegd. De kosten voor het zorgvuldig omgaan met het bodemarchief, dus de kosten voor inventarisatie, (voor)onderzoeken, bodemonderzoek en documentatie, worden door de initiatiefnemer betaald.

De provincie Zeeland en gemeente Middelburg streven naar een versterking van de relatie tussen archeologie en ruimtelijke ordening. In de geest van het Verdrag van Malta is in 2007 een wijziging van de monumentenwet 1988 in de vorm van de Wet op de archeologische monumentenzorg (WAMZ) van kracht geworden. Een belangrijk onderdeel van de WAMZ is dat de verantwoordelijkheid voor het cultureel erfgoed bij de gemeenten komt te liggen. In de WAMZ wordt geregeld dat de gemeenteraad bij de vaststelling van een bestemmingsplan rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Volgens de wet kan in het belang van de archeologische monumentenzorg bij een bestemmingsplan worden bepaald dat de aanvrager van een aanleg- en bouwvergunning een rapport dient over te leggen, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van burgemeester en wethouders voldoende is vastgesteld.

Vooruitlopend op de WAMZ hebben de Walcherse gemeenten een eigen archeologiebeleid geformuleerd en vastgesteld in de Nota Archeologische monumentenzorg Walcheren 2006, die in 2008 is geëvalueerd in de Nota Archeologische monumentenzorg Walcheren evaluatie 2008. Deze laatste nota schrijft nu het vigerende archeologiebeleid binnen de gemeente Middelburg voor, waardoor het provinciale archeologiebeleid op de tweede plaats komt. Om ervoor te zorgen dat het Nederlandse archeologisch erfgoed wordt beschermd en er bij ruimtelijke afwegingen rekening wordt gehouden met archeologische waarden, is vanuit het Rijk een Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) opgemaakt, waarin alle bekende archeologische waarden zijn opgenomen. Terreinen van archeologisch belang of waarde zijn vastgelegd op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). Om een indicatie te krijgen voor een archeologische verwachting is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld in de vorm van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Beide kaarten, naast enkele historische kaarten, liggen aan de basis van de Walcherse archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. De vrijstellingsregeling behorende bij het Walchers archeologiebeleid gaat uit van deze laatste kaart.

Uitgevoerde bureaustudie

Uit een beperkte bureaustudie is gebleken dat het dorp ontstaan is rond de kapel van het kasteel Popkensburg dat ten westen van het dorp lag. De kapel is in 1205 gesticht. De huidige kerk van Sint Laurens werd in 1644 gebouwd op de fundamenten van de in 1566 gesloopte voorganger. Het kasteel, dat vermoedelijk ook al bestond in de 13^e eeuw, werd in 1863 gesloopt. Op de kaart van Walcheren uit 1875 staat op de locatie van het kasteel wel nog bebouwing aangeduid (figuur 1).

Op de historische kaart van Visscher en Roman uit ca. 1650 (figuur 2) is te zien hoe de bebouwing van de kom Sint Laurens in de 17^e eeuw was uitgelegd. Uit de kaart van de gebroeders Hattinga uit ca. 1750 (figuur 3) blijkt dat de bebouwing in de loop van een eeuw niet is veranderd. Opvallend is dat op beide kaarten geen bebouwing is aangeduid ten noorden van de huidige Kasteelstraat en Kerkstraat. Daarnaast blijkt uit latere kaarten en bijvoorbeeld ook uit de kaart van 1852 (afb. 1), dat in en rond Sint Laurens de daaropvolgende eeuwen nauwelijks toename van de bebouwing heeft plaatsgevonden. Wel is op deze kaart een gebouw aangeduid ten noorden van de Kerkstraat.

Op basis van deze informatie is ten behoeve van de herziening de begrenzing van het AMK-terrein (AMK nr. 13421 - dorpskern Sint Laurens) en dus van het archeologisch waardevol gebied op de voorschriftenkaart aangepast. Het gebied ten noorden van de Kasteelstraat en de Kerkstraat die volgens de geraadpleegde kaarten eeuwenlang tuinen en akkers, weiden of boomgaarden zijn geweest, zijn uit het AMK-terrein, zoals deze op de Archeologische Monumentenkaart staat

gekarteerd, gesneden (zie oranje gebied in onderstaande figuur 4). In de ondergrond van de uitgesneden delen zijn geen archeologische resten te verwachten die samenhangen met de historische dorpskern van Sint Laurens.

Wel zijn de resten te verwachten van een gebouw uit het eind van de 18^e of eerste helft van de 19^e eeuw. Deze periode vormt geen onderdeel van de vier hoofdthema's die in het archeologiebeleid zijn geformuleerd.

Figuur 1 Walcheren in 1852

Figuur 2 historische kaart van Visscher en Roman uit ca. 1650

Figuur 3 kaart gebroeders Hattinga uit ca. 1750

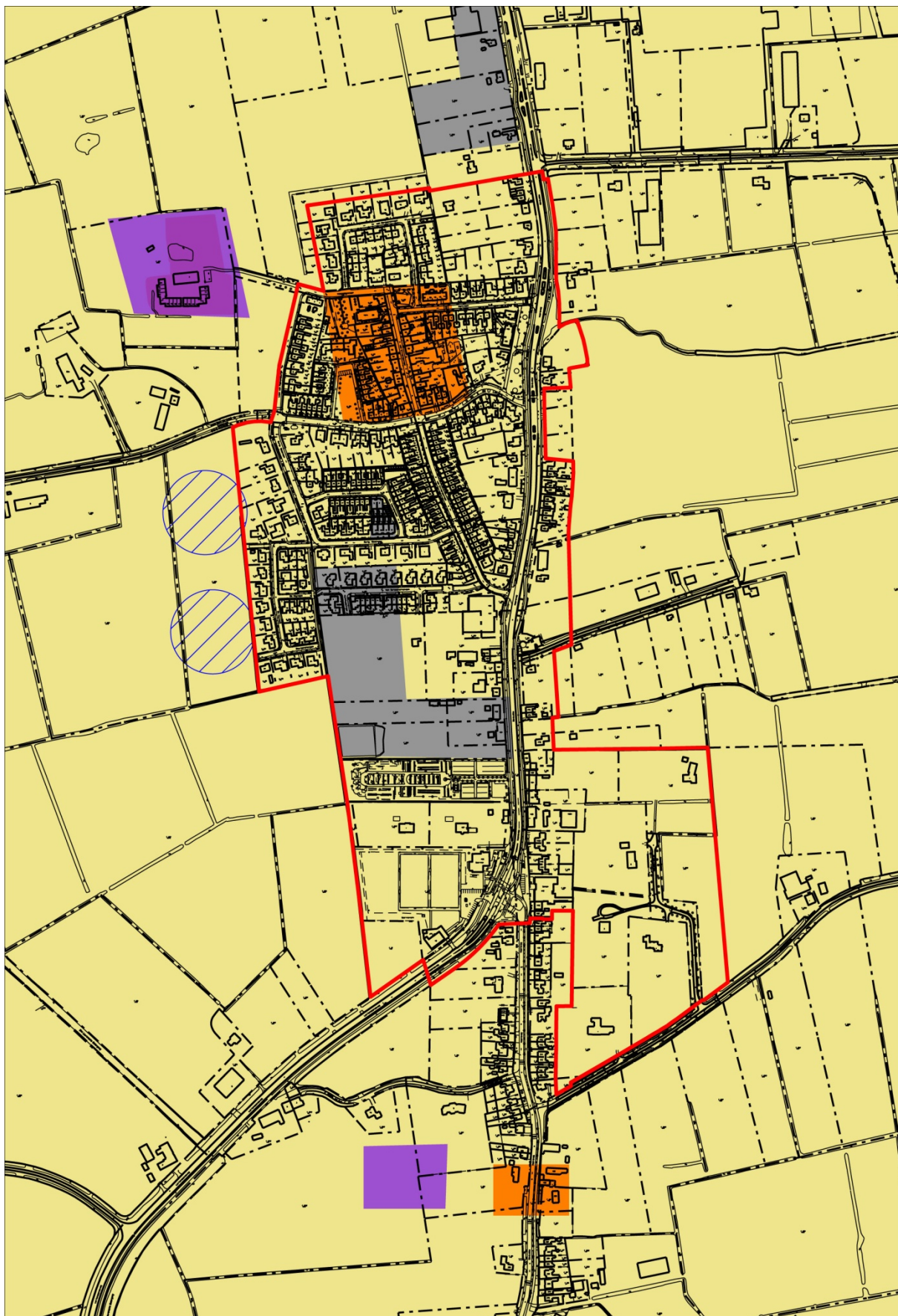
Voor gebieden gelegen binnen een straal van 50 meter rondom bekende vindplaatsen (zie blauw gearceerde cirkel op afbeelding uit 2008) gelden aparte vrijstellingsmaten. Ten tijde van dit nieuwe bestemmingsplan zijn geen vindplaatsen binnen de grenzen van het plangebied Sint Laurens bekend. Wel zijn tegen de westzijde van de kom Sint Laurens twee vindplaats bekend en met een blauw gearceerde cirkel aangeduid. Van de cirkels reikt een klein deel tot binnen de komgrens.

- De noordelijke blauwe cirkel markeert de vindplaats van archeologische sporen van een nederzetting uit de 10^e – 13^e eeuw. De sporen zijn ontdekt tijdens een proefsleuvenonderzoek, waarbij een AMK-terrein is gewaardeerd. Het AMK-terrein zelf is dientengevolge van de kaart gehaald.

- De zuidelijke vindplaats betreft de vondst van verschillende aardewerkscherven uit de Late Middeleeuwen en het begin van de Nieuwe Tijd.

In het nabije verleden zijn op enkele percelen binnen de komgrens van Sint Laurens onderzoeken uitgevoerd, waarbij geen archeologische waarden zijn waargenomen. Bodemingrepen op deze percelen zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek (grijs in afb. 4). Het gaat om de volgende onderzoeken:

- In het kader van nieuwbouw aan de Burgemeester Baaslaan is hier een booronderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn geen aanwijzingen voor een vindplaats gevonden.
- In het kader van plannen voor toekomstige ontwikkeling zijn binnen de komgrens van Sint Laurens de percelen T1903, T1904, T2456 en T2457 (Noordweg 451 en 453) en het perceel T1905 door middel van grondboringen onderzocht. Op basis van de resultaten van deze boringen wordt in deze bewuste percelen geen vervolgonderzoek noodzakelijk geacht.

Figuur 4 archeologische (verwachtings-)waarden Sint Laurens (bron: WAD)

Beleid bestemmingsplan Sint Laurens

Het Walcherse archeologiebeleid is op de eerste plaats gericht op zogenaamd behoud *in situ*. Dit houdt in dat er naar gestreefd moet worden archeologische waarden ongestoord in de ondergrond te bewaren. Ingrepen die tot de aantasting van de verwachte archeologische resten leiden, moeten zoveel mogelijk worden vermeden. In geval van (plan)wijzigingen waarvoor graafwerkzaamheden noodzakelijk zijn, moeten initiatiefnemer er op worden gewezen, dat voorafgaand aan graafwerkzaamheden, die de in het Walchers archeologiebeleid vastgestelde diepten en oppervlaktes overstijgen, archeologisch vooronderzoek in de vorm van bureauonderzoek, eventueel gevolgd door inventariserend veldonderzoek, moeten worden uitgevoerd. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan verdere belangenafweging en besluitvorming plaatsvinden.

De Walcherse archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart dient als archeologisch toetsingskader bij de beoordeling van ruimtelijke plannen en projecten. Op basis van het Walchers archeologiebeleid en aan de hand van het in het kader van de totstandkoming van onderhavig bestemmingsplan door de Walcherse Archeologische Dienst uitgevoerde bureauonderzoek werden voor verschillende zones binnen het plangebied Sint Laurens de volgende beleidsregels vastgesteld:

Het bestemmingsplan voor het plangebied Sint Laurens beslaat vier verschillende zones, waarvoor volgens het gemeentelijk archeologiebeleid verschillende vrijstellingen gelden. Bijkomend geldt een specifieke regeling in de nabijheid van bekende vindplaatsen.

1. Waarde - Archeologie 1 (WR-A-1). Net ten westen van het plangebied Sint Laurens zijn twee archeologische vindplaatsen bekend. Rondom deze vindplaatsen geldt binnen een straal van 50 meter dat bodemingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld en groter dan 50 m² voorafgegaan moet worden door archeologisch onderzoek. Op figuur 4 staan de 50 meter-zones rond de bekende vindplaats aangeduid als blauw gearceerde cirkel.¹
2. Waarde - Archeologie 2 (WR-A-2). Het bestemmingsplan voor het plangebied Sint Laurens beslaat de historische kern van Sint Laurens die als terrein van hoge archeologische waarde (AMK-gebied) op de voorschriftenkaart (figuur 4) in oranje is aangeduid. Het Walcherse archeologiebeleid stelt dat binnen deze terreinen bodemingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld en groter dan 60 m² voorafgegaan moeten worden door archeologisch onderzoek.
3. Waarde - Archeologie 3 (WR-A-3). Het overige deel van het plangebied Sint Laurens beslaat een zone die op de archeologische beleidsadvieskaart voor Walcheren is aangegeven als gebied met hoge en middelhoge trefkans op archeologische vondsten (verwachtingszone). Hiervoor geldt dat bodemingrepen dieper dan 40 cm onder maaiveld en groter dan 500 m² voorafgegaan moeten worden door archeologisch onderzoek (donkergeel aangeduid op figuur 4).
4. Geen archeologische waarde. Binnen de komgrenzen van Sint Laurens zijn op de voorschriftenkaart twee gebieden grijs ingekleurd. Hier geldt dat bodemingrepen zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

Advies over bovenstaande vrijstellingen kan ingewonnen worden bij de Walcherse Archeologische Dienst.

¹⁾ De oppervlakte van de bodemingrepen is gewijzigd van 30 m² naar 50 m². Deze maat is gewijzigd omdat door de Wabo al 50 m² vergunningvrij kan worden gebouwd.